

คณะวิทยาการจัดการ

0.25(54)_8

เลขที่รับ..... 1997
 วันที่..... 25 พ.ย ๕4
 เวลา..... 9.19 น.

บันทึกข้อความ

ส่วนราชการ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยศิลปากร โทร. 41052

ที่ วันที่ 24 พฤศจิกายน 2554

เรื่อง ขออนุมัติเงินรางวัลสนับสนุนการเผยแพร่ผลงานวิจัยประเภทการนำเสนอผลงานวิจัย / บทความวิจัย

① เรียน คณบดีคณะวิทยาการจัดการ

ด้วยข้าพเจ้า นางสาวสวรรยา ธรรมอภิพล มีความประสงค์ขออนุมัติเงินรางวัลสนับสนุนการเผยแพร่ผลงานวิจัยประเภทการนำเสนอผลงานวิจัย ตามประกาศคณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยศิลปากร ศิลปากร เรื่อง การสนับสนุนการทำวิจัยของบุคลากร พ.ศ.2554 ข้อ 24.1.1 จำนวน 1 เรื่อง รวม 3,000 บาท (สามพันบาทถ้วน) ตามเอกสารที่แนบท้าย

ทั้งนี้ข้าพเจ้าขอรับรองว่าสิ่งตีพิมพ์ / ผลงานวิจัย ไม่มีความซ้ำซ้อนเกินร้อยละ 50 ของสิ่งตีพิมพ์ / ผลงานวิจัยที่เคยได้รับการสนับสนุนมาแล้ว และไม่เป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาอนุมัติ จักขอบพระคุณยิ่ง ทั้งนี้ได้แนบเอกสารการเข้าร่วมประชุม / งานวิจัยที่ตีพิมพ์ พร้อมหลักฐานตามมาตรการที่สนับสนุนมาเพื่อประกอบการพิจารณาด้วยแล้ว

ลงชื่อ.....

อาจารย์ดร.สวรรยา ธรรมอภิพล

② ความเห็นหัวหน้าสาขาวิชา

ลงชื่อ.....

อาจารย์ดร.ธีรพงษ์ บัวหัด้า

③ ตรวจสอบคุณสมบัติ

 ครบ ตามประกาศข้อ..... 1997: ๒๖ ก.ก. ๖๖๒

 ไม่ครบ เนื่องจาก..... ๒๑ พ.ค. ๕๔

ลงชื่อ.....

④ การพิจารณาของคนบดี

 อนุมัติ..... ไม่อนุมัติ.....

ลงชื่อ.....

⑤ ส่ง การเงิน

เพื่อโปรดพิจารณาดำเนินการต่อไป

ลงชื่อ.....

ข้อ 24.1.1 การนำเสนอผลงานวิจัยในที่ประชุมระดับนานาชาติมีงานวิจัยฉบับเต็ม (full paper) ปรากฏใน Proceeding ของการประชุม บทความละ 3,000.- บาท

ที่	ชื่อผู้วิจัย / ผู้ร่วมวิจัย	ชื่อผลงาน	แหล่งเผยแพร่ผลงานวิจัย	วัน / เดือน / ปี ที่นำเสนอ ผลงานวิจัย	หมายเลข หน้าที่ตีพิมพ์	จำนวนเงิน (บาท)
1	สวรรณยา ชื่อเลื่อม	การจัดการการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรป่าชาย เลนชุมชนบ้านคลองโคน จังหวัดสมุทรสงคราม	การสัมมนาวิชาการระดับ นานาชาติครั้งที่ 3 วิทยาลัยพาณิชยศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา	15 มิถุนายน 2554	788-796	3,000
รวม (สามพันบาทถ้วน)						3,000

รายงาน งานวิจัย

การประชุมวิชาการ งานสัมมนา

และเสนอผลงานทางวิชาการระดับนานาชาติ ครั้งที่ 3

The 1st ASEAN+ C

Symposium on Business Management Research

ณ วิทยาลัยพาณิชยศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

วันที่ 15 มิถุนายน 2554

เล่ม 1

การจัดการการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรป่าชายเลนชุมชนบ้านคลองโคน
จังหวัดสมุทรสงคราม**

Mangrove Resource Utilization Management in Klongkhone Community,
Sumutsongkhram Province**

สุวรรณยา ซื่อเลื่อม¹

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสถานภาพการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรป่าชายเลนในชุมชนคลองโคน และเสนอแนวทางการจัดการการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรป่าชายเลนในชุมชน ดำเนินการเก็บรวบรวมโดยใช้แบบสอบถามกลุ่มตัวอย่างที่เป็นชาวบ้านในชุมชนคลองโคน จำนวน 7 หมู่บ้าน รวม 366 คน และวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In Depth Interview) กลุ่มผู้ให้ข้อมูลที่เป็นผู้นำชุมชน อัน ได้แก่ นายกองค้การบริหารส่วนตำบลคลองโคน สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล ผู้ใหญ่บ้านและ ปราชญ์ชาวบ้าน โดยใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structural Interview) ข้อมูลเชิงปริมาณจะนำมา วิเคราะห์โดยใช้สถิติร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ข้อมูลเชิงคุณภาพจะนำมาวิเคราะห์ เนื้อหา จัดหมวดหมู่ของข้อมูลและสังเคราะห์เพื่อนำเสนอในภาพรวมภายใต้กรอบแนวคิดการวิจัย

ผลการศึกษาพบว่าสภาพพื้นที่ของชุมชนคลองโคนส่วนใหญ่เป็นที่ราบชายฝั่งทะเลที่ได้รับ อิทธิพลจากระบบ 3 น้ำ (น้ำจืด น้ำเค็ม และน้ำกร่อย) ก่อให้เกิดความหลากหลายของระบบนิเวศ โดยเฉพาะทรัพยากรป่าชายเลนที่คนในชุมชนได้ใช้ประโยชน์เป็นแนวกำบังพายุให้กับบ้านเรือนมากที่สุด รวมถึงการท่องเที่ยวและการใช้ประโยชน์ในรูปแบบอื่น ๆ อีกเล็กน้อย เช่น ทำฟืน วัสดุก่อสร้างบ้านเรือน และเครื่องมือประมง นอกจากนี้ในพื้นที่ยังมีทรัพยากรสัตว์น้ำที่สำคัญคือหอยแครงที่เกิดเองตาม ธรรมชาติที่ชาวบ้านนำมาใช้ประโยชน์ในปริมาณมากที่สุด รวมถึง กุ้ง ปลา เคย และปู ชาวบ้านในชุมชน ส่วนใหญ่จึงประกอบอาชีพจับสัตว์น้ำ เช่น การตีบกระดานเลนเก็บหอยแครง ล้อมกรำปลาตุกทะเล การดักกุ้งเคยเพื่อทำกะปิ ดักปูทะเล ฯลฯ รวมถึงการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ เช่น หอยแครง หอยแมลงภู่และ หอยนางรม ปัญหาที่เกิดขึ้นจากการใช้ทรัพยากรธรรมชาติในปัจจุบันเกิดจากการท่องเที่ยวที่เน้นกิจกรรม การล่องเรือชมป่าชายเลน การสกีกระดานเลน และ โดยเฉพาะการแล่นเรือบนเลนที่สร้างความตื่นตื้นแก่ นักท่องเที่ยว แต่ขณะเดียวกัน ไม้ปักเรือก็สร้างความเสียหายต่อสัตว์น้ำดินและสัตว์ที่อาศัยอยู่ในดินเลน

¹งานวิจัยภายนอกของมหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขตเพชรบุรี

¹อาจารย์ประจำสาขาวิชาการจัดการชุมชน คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขตเพชรบุรี

เลขที่ 1 หมู่ 3 ตำบลสามพระยา อำเภอชะอำ จังหวัดเพชรบุรี 76120

โดยเฉพาะหอยแครง ส่งผลกระทบต่อชาวบ้านที่ประกอบอาชีพเก็บหอยแครงตามธรรมชาติไม่สามารถเก็บหอยแครงได้ตามปกติ เกิดปัญหาความขัดแย้งระหว่างผู้ประกอบการเรือนำเที่ยวและชาวบ้านที่เก็บหอยแครง

แนวทางการจัดการการใช้ประโยชน์ นอกจากการกำหนดขอบเขตการใช้ประโยชน์เพื่อให้ทุกคนสามารถใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติได้อย่างเท่าเทียมกันแล้ว องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในฐานะองค์กรที่อยู่ใกล้ชิดประชาชนมากที่สุด ควรให้ความสำคัญกับการถ่ายทอดองค์ความรู้สู่ชุมชนท้องถิ่น อบรมให้ความรู้ กระตุ้นจิตสำนึกและส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในการบริหารจัดการร่วมกับองค์กรภาครัฐ อันจะเป็นประโยชน์ต่อการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมชุมชนได้อย่างยั่งยืนต่อไป

คำสำคัญ: การจัดการ/ การใช้ประโยชน์/ ทรัพยากรธรรมชาติ/ คลองโคน

ABSTRACT

The purpose of this study was to study Klongkhone community's content covering aspects of natural resource utilization and natural resource utilization management guideline. Data was measured in term of questionnaires administered through 366 questionnaires and 21 key informant's in-depth interviews including the community leaders officially and leader's retreat.

The result show that Klongkhone community was coastal mainland, have been influence by 3 water systems; freshwater, saline water and brackish water that effect on biodiversity, especially mangrove forest. It was the most utilized for protecting shore erosion and house from hard wind, tourism and recreated materials, fuel, fishing tools, etc. Cockle was the most utilized aquatic animal, other type were shrimp, fish, crab and sergestid shrimp. Local people utilized from these resource for providing jobs and food.

Not yet ecotourism come to Klongkhone community. Tourism activity especially boat skiing on mud make tourism were exciting, but in the same time puddle boat destroyed benthos. Fisherman cannot normally kept cockle in this area cause strong conflict between owner of tourism service and fisherman.

The result was useful for the both local government and concerned organization for managing, would virtually set up the development policy and natural resource utilization.

Keywords: Management/ Utilization/ Natural Resource/ Klongkhone Community

บทนำ

ป่าชายเลนเป็นทรัพยากรธรรมชาติที่สามารถพบกระจายได้ในภาคกลาง (ในจังหวัดสมุทรปราการ กรุงเทพมหานคร สมุทรสงคราม สมุทรสาคร เพชรบุรี และประจวบคีรีขันธ์ (รวมจำนวน 67,963 ไร่) ภาคตะวันออก (ในจังหวัดตราด จันทบุรี ระยอง ชลบุรี และฉะเชิงเทรา (จำนวน 165,205 ไร่) ภาคใต้ฝั่งตะวันออก (ในจังหวัดชุมพร สุราษฎร์ธานี นครศรีธรรมราช พัทลุง สงขลา และปัตตานี (จำนวน 212,894 ไร่) และโดยเฉพาะภาคใต้ฝั่งตะวันตกตั้งแต่จังหวัดระนอง พังงา ภูเก็ต กระบี่ ตรัง และสตูล ที่มีพื้นที่ป่าชายเลนมากถึง 1,133,634 ไร่ (กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง, 2550) นับเป็นแหล่งป่าชายเลนที่ใหญ่ที่สุดของประเทศไทย

มนุษย์เราได้ใช้ประโยชน์จากทรัพยากรป่าชายเลนทั้งโดยตรงและโดยอ้อมในกิจกรรมต่าง ๆ อาทิเช่น ด้านป่าไม้ ป่าชายเลนเป็นแหล่งผลิตไม้โกงกางที่เป็นแหล่งพินคุณภาพดี แหล่งผลิตไม้ที่ใช้ประโยชน์ในการก่อสร้างบ้านเรือน การทำเครื่องมือประมงและเฟอร์นิเจอร์ ด้านนิเวศวิทยา ป่าชายเลนเป็นผู้ผลิต แหล่งอาหาร แหล่งที่อยู่อาศัย แหล่งหลบภัยและแหล่งขยายพันธุ์แก่สัตว์น้ำวัยอ่อน และสิ่งมีชีวิตอื่นก่อเกิดความสัมพันธ์ในวัฏจักรของห่วงโซ่อาหาร (Food Chain) นอกจากนี้ป่าชายเลนยังเป็นเทคโนโลยีธรรมชาติที่ช่วยลดความแรงของคลื่นลม ระบบรากช่วยดักจับตะกอนและกรองสารพิษและสิ่งปฏิกูลต่าง ๆ ที่ไหลจากบนบกก่อนลงสู่ทะเล

ชุมชนคลองโคน จังหวัดสมุทรสงคราม เป็นชุมชนที่ตั้งอยู่บริเวณชายฝั่งทะเลอ่าวไทยและได้รับอิทธิพลจากตะกอนปากแม่น้ำแม่กลองก่อให้เกิดพื้นที่ออกชายฝั่งทะเลและป่าชายเลนตามธรรมชาติ อีกทั้งดินตะกอนยังเป็นแหล่งสารอาหารของนกน้ำและสัตว์น้ำหลายชนิดที่มีความสำคัญต่อระบบเศรษฐกิจของชุมชน อาทิเช่น กุ้งกุลาดำ กุ้งแชบ๊วย กุ้งก้ามกราม ปูทะเล หอยแครง หอยนางรม เป็นต้น วิธีการดำรงชีวิตของชุมชนคลองโคนส่วนใหญ่จึงมีความผูกพันเชื่อมโยงกับป่าชายเลนที่ได้หล่อเลี้ยงชีวิตให้ดำรงอยู่เรื่อยมาตั้งแต่อดีต โดยเฉพาะการประกอบอาชีพด้านการประมงและการจับสัตว์น้ำ เช่น การดักกุ้งเคยเพื่อทำกะปิคลองโคนที่มีชื่อเสียงเป็นที่รู้จัก การล้อมอวนปลากระบอก การล้อมกรำปลาคุกทะเล การถีบกระดานเลนเก็บหอยแครง เป็นต้น และการประกอบอาชีพด้านการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ที่ได้เริ่มเข้ามาในพื้นที่ไม่นานมานี้เอง เช่น การล่องเรือชมระบบนิเวศป่าชายเลน การเล่นสกีกระดานเลน การเล่นเรือบนเลน การปลูกป่าชายเลน เป็นต้น (องค์การบริหารส่วนตำบลคลองโคน, 2550) แต่ในปัจจุบันชุมชนกำลังประสบกับปัญหาความขัดแย้งจากการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ โดยกลุ่มหนึ่งเป็นผู้ประกอบการท่องเที่ยว เช่น เรือนำเที่ยว ที่พัก ฯลฯ ที่เน้นกิจกรรมการล่องเรือชมระบบนิเวศป่าชายเลน การเล่นสกีกระดานเลน และโดยเฉพาะการเล่นเรือบนเลนเพื่อสร้างความประทับใจแก่นักท่องเที่ยว แต่กิจกรรมดังกล่าวได้สร้างผลกระทบกับกลุ่มชาวประมงพื้นบ้านที่ประกอบอาชีพเก็บหอยแครงตามธรรมชาติโดยใช้มือเก็บ ที่ไม่สามารถเก็บหอยแครงได้ตามปกติ เนื่องจากใบพัดของเรือได้สร้าง

ความเสียหายแก่หอยแครงที่อยู่ในเลน รวมถึงทำให้เนื้อเลนแข็ง ไม่เหมาะแก่การอยู่อาศัยของหอยแครงตามธรรมชาติ ทำให้ปริมาณหอยแครงที่เก็บได้น้อยลง ส่งผลต่อรายได้ กิจกรรมการใช้ประโยชน์เหล่านี้ได้ก่อให้เกิดปัญหาความขัดแย้งในการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ

ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาสถานภาพการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรป่าชายเลนของชุมชนคลองโคก และหาแนวทางการจัดการการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติป่าชายเลนในชุมชนอย่างยั่งยืน ข้อมูลที่ได้จะเป็นประโยชน์แก่องค์กร หน่วยงานและผู้ที่มีบทบาทเกี่ยวข้องทั้งในระดับท้องถิ่น ระดับจังหวัดและระดับประเทศใช้ประกอบการวางแผนกำหนดนโยบายในการพัฒนาและใช้ประโยชน์จากทรัพยากรให้สอดคล้องกับศักยภาพของฐานทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชน เพื่อให้ชุมชนสามารถใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติในชุมชนได้อย่างยั่งยืนและยาวนาน นำไปสู่ความยั่งยืนทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นรากฐานของการพัฒนาที่ยั่งยืน

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาศึกษาสถานภาพการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรป่าชายเลนในชุมชนคลองโคก
2. เพื่อหาแนวทางการจัดการการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรป่าชายเลนในชุมชนอย่างยั่งยืน

อุปกรณ์และวิธีการ

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสานระหว่างงานวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และงานวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิโดยใช้แบบสอบถามกลุ่มตัวอย่างที่เป็นชาวบ้านในชุมชนคลองโคก จำนวน 7 หมู่บ้าน รวม 366 คน และใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In Depth Interview) กลุ่มผู้ให้ข้อมูลที่เป็นผู้นำชุมชน อันได้แก่ นายกองค์การบริหารส่วนตำบลคลองโคก สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล ผู้ใหญ่บ้านและปราชญ์ชาวบ้าน ในฐานะผู้มีส่วนในการวางนโยบายและแนวทางในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ โดยใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structural Interview) เป็นเครื่องมือสำคัญ ข้อมูลเชิงปริมาณจะนำมาวิเคราะห์โดยใช้สถิติร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ข้อมูลเชิงคุณภาพที่ได้จากการสัมภาษณ์จะนำมาวิเคราะห์เนื้อหา จัดหมวดหมู่ของข้อมูลและสังเคราะห์เพื่อนำเสนอในภาพรวมภายใต้กรอบแนวคิดการวิจัย

ผลการวิจัย

1. สถานภาพการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรป่าชายเลนในชุมชนคลองโคก

จากการศึกษาสถานภาพการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรป่าชายเลนในชุมชนคลองโคก โดยใช้แบบสอบถามจำนวน 366 ชุด ซึ่งกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศชาย คิดเป็น 54.60% มีอายุระหว่าง 41-45 ปี คิดเป็น 18.60% ระดับการศึกษาในระดับประถมศึกษา คิดเป็น 65.30% โดยประกอบอาชีพหลัก

ในการจับสัตว์น้ำ คิดเป็น 40.20% และรับจ้างเป็นอาชีพเสริม คิดเป็น 29.20% รายได้เฉลี่ยต่อเดือนอยู่ที่ 5,001-10,000 บาท/เดือน คิดเป็น 45.40% ผลการศึกษาสถานภาพการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรสัตว์น้ำในชุมชนคลองโคกนพ พบว่า สัตว์น้ำที่ถูกนำมาใช้ประโยชน์ในปริมาณมากที่สุด ได้แก่ หอยแครง (79.20%) รองลงมาคือ กุ้ง ปลา เคย ปู และอื่น ๆ ตามลำดับ (57.90%, 50.30%, 49.70%, 45.10% และ 19.70% ตามลำดับ) รายละเอียดดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 จำนวน และร้อยละของชนิดสัตว์น้ำที่นำมาใช้ประโยชน์

ชนิดสัตว์น้ำ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
กุ้ง เช่น กุ้งแครง บ๊วย ฯลฯ	212	57.90
หอย เช่น หอยแครง หอยแมลงภู่ ฯลฯ	290	79.20
ปู เช่น ปูม้า ปูทะเล ฯลฯ	165	45.10
ปลา เช่น ปลาดุกทะเล ฯลฯ	184	50.30
เคย	182	49.70
อื่น ๆ	72	19.70
รวม	366	100

จากตารางที่ 1 โดยรูปแบบการใช้ประโยชน์จากกุ้งถูกนำมาใช้ประโยชน์เพื่อเป็นอาหารและจับขายเป็นหลัก (31.10% และ 15% ตามลำดับ) หอยถูกนำมาใช้ประโยชน์จับเพื่อขายและเลี้ยงเพื่อขายเป็นหลัก (34.40% และ 21.60% ตามลำดับ) ปูถูกนำมาใช้ประโยชน์เพื่อเป็นอาหารและจับเพื่อขายเป็นหลัก (29.50% และ 10.40% ตามลำดับ) ปลาดุกถูกนำมาใช้ประโยชน์เพื่อเป็นอาหารและจับเพื่อขายเป็นหลัก (33.10% และ 9.30% ตามลำดับ) และเคยถูกนำมาใช้ประโยชน์เพื่อเป็นอาหารและแปรรูปเป็นอาหารเป็นหลัก (24.00% และ 12.80% ตามลำดับ) ส่วนสัตว์น้ำชนิดอื่น ๆ ถูกนำมาใช้ประโยชน์เพื่อเป็นอาหารเป็นหลัก (3.80%)

ตารางที่ 2 รูปแบบการใช้ประโยชน์จากสัตว์น้ำชนิดต่าง ๆ

ชนิดสัตว์น้ำ	รูปแบบการใช้ประโยชน์				
	เป็นอาหาร	เลี้ยงขาย	จับขาย	แปรรูป	อื่น ๆ
กุ้ง เช่น กุ้งแชบ๊วย ฯลฯ	114 (31.10%)	35 (9.60%)	55 (15.00%)	7 (1.90%)	0 (0.00%)
หอย เช่น หอยแครง หอยแมลงภู่ หอยนางรม ฯลฯ	77 (21.00%)	79 (21.60%)	126 (34.40%)	9 (2.50%)	0 (0.00%)
ปู เช่น ปูม้า ปูทะเล ฯลฯ	108 (29.50%)	13 (3.60%)	38 (10.40%)	7 (1.90%)	0 (0.00%)

ชนิดสัตว์น้ำ	รูปแบบการใช้ประโยชน์				
	เป็นอาหาร	เลี้ยงขาย	จับขาย	แปรรูป	อื่น ๆ
ปลา เช่น ปลาดุกทะเล ฯลฯ	121 (33.10%)	21 (5.70%)	34 (9.30%)	9 (2.50%)	0 (0.00%)
เคย	88 (24.00%)	14 (3.80%)	30 (8.20%)	47 (12.80%)	2 (0.50%)
อื่น ๆ	14 (3.80%)	0 (0.00%)	3 (0.80%)	0 (0.00%)	0 (0.00%)

ส่วนการใช้ประโยชน์จากไม้ป่าชายเลน ส่วนใหญ่ใช้ประโยชน์เพื่อเป็นแนวกำบังพายุให้กับบ้านเรือน ใช้ประโยชน์เพื่อการพักผ่อนหย่อนใจ และใช้ประโยชน์เพื่อประกอบอาชีพท่องเที่ยว ตามลำดับ ส่วนการใช้ประโยชน์จากป่าชายเลนในรูปแบบอื่น ๆ อาทิเช่น การทำฟืน เชื้อเพลิง วัสดุสำหรับก่อสร้าง บ้านเรือน เครื่องมือประมง ฯลฯ มีบ้างเล็กน้อย เนื่องจากไม้สำเร็จรูปที่วางขายอยู่ในปัจจุบันมีราคาไม่แพงหาซื้อได้ง่ายและใช้ได้สะดวกกว่านำไม้จากป่าชายเลนมาใช้ประโยชน์

1. สภาพปัญหาที่เกิดขึ้นจากการใช้ประโยชน์ทรัพยากรป่าชายเลน

สภาพปัญหาที่เกิดขึ้นจากการใช้ประโยชน์ทรัพยากรป่าชายเลนของชุมชนในปัจจุบัน เกิดขึ้นระหว่าง 2 กลุ่ม คือ กลุ่มชาวบ้าน ผู้ประกอบอาชีพประมงพื้นบ้านเก็บหอยแครงตามธรรมชาติ โดยจะเก็บบริเวณที่น้ำทะเลเริ่มแห้ง ดินเลน โผล่ และทำการเก็บด้วยมือ และอีกกลุ่มคือผู้ประกอบการเรือนำเที่ยว

ที่เล่นเรือบนเลนเพื่อสร้างความตื่นเต้นประทับใจแก่นักท่องเที่ยวแทนการเล่นในน้ำ การเล่นเรือบนเลนนี้เอง ได้สร้างผลกระทบต่อสัตว์หน้าดินและสัตว์ในดิน เนื่องจากใบพัดเรือได้พัดตีทำความเสียหาย นอกจากนี้ยังส่งผลกระทบต่อดินทำให้ดินเลนแข็งและแห้งเร็ว เก็บหอยได้ยากขึ้น และบางครั้งหอยตายส่งผลกระทบต่อรายได้ตามมา ปัญหาดังกล่าวนี้เอง ก่อให้เกิดปัญหาความขัดแย้งของคนในชุมชนท้องถิ่นระหว่างผู้ประกอบการเรือนำเที่ยวและชาวบ้านที่เก็บหอยแครง ที่ไม่สามารถจัดสรรการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติในชุมชนซึ่งเป็นสาธารณสมบัติของชุมชนได้อย่างสันติ

2. แนวทางการจัดการการใช้ประโยชน์

จากการสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลที่เป็นผู้นำชุมชน ได้แก่ นายกองค้การบริหารส่วนตำบล สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล และปราชญ์ชาวบ้าน พบว่า แนวทางการจัดการการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติของชุมชนในปัจจุบัน ได้ตั้งกฎระเบียบในชุมชนโดยการกำหนดขอบเขตการใช้ประโยชน์ (Zoning) โดยบริเวณห่างจากชายฝั่ง 300 เมตร กำหนดให้เป็นเขตการทำประมงพื้นบ้าน ชานประกอบอาชีพประมงพื้นบ้านเก็บหอยแครงตามธรรมชาติสามารถดำเนินกิจกรรมบริเวณนี้ได้ตามปกติ โดยห้ามมิให้นำเรือมาเล่นบริเวณนี้ แต่จะให้เล่นห่างจากชายฝั่ง 300 ขึ้นไป เพื่อให้ทุกคนในชุมชนสามารถใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ได้อย่างเท่าเทียมกัน การดำเนินการจัดการที่ผ่านมายังคงมีผู้ประกอบการฝ่าฝืนกฎระเบียบของชุมชน ทางองค์การบริหารส่วนตำบลคลองโคนก็ได้จัดประชุมเพื่อทำความเข้าใจและให้ทุกฝ่ายรับทราบและปฏิบัติตาม ดังนั้นนโยบายจากหน่วยงานภาครัฐเพียงอย่างเดียวคงไม่อาจสัมฤทธิ์ผลได้หากขาดการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนในการร่วมคิดริเริ่มวางแผน ดำเนินการและติดตามตรวจสอบ สิ่งที่ต้องควรเร่งส่งเสริมคือการให้ความรู้ ปลุกจิตสำนึกและส่งเสริมการมีส่วนร่วมขององค์กรภาคประชาชนให้เข้ามามีบทบาทมากขึ้น ก็จะทำให้เกิดการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติในชุมชนได้ยั่งยืนและยาวนาน นำไปสู่ความยั่งยืนทางเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นรากฐานของการพัฒนาที่ยั่งยืน

๓. และอภิปรายผล

การใช้ประโยชน์จากทรัพยากรป่าชายเลนของชุมชนคลองโคน ในส่วนของสัตว์น้ำที่ถูกนำมาใช้ประโยชน์มากที่สุดคือ หอยแครง เนื่องจากลักษณะพื้นที่เป็นหาดเลนงอกใหม่ที่ได้รับอิทธิพลจากดินตะกอนที่พัดพามากับแม่น้ำแม่กลองที่ไหลลงสู่ทะเลอ่าวไทยบริเวณปากแม่น้ำแม่กลอง ซึ่งนอกจากจะนำพาดินตะกอนมาแล้วยังนำพาแร่ธาตุสารอาหารซึ่งเป็นแหล่งอาหารของแพลงก์ตอนพืช ซึ่งเป็นแหล่งอาหารของสัตว์น้ำก่อให้เกิดความอุดมสมบูรณ์ของสัตว์น้ำนานาชนิด รวมถึงแหล่งกำเนิดหอยแครงตามธรรมชาติที่ใหญ่แห่งหนึ่งของประเทศไทย ส่วนการใช้ประโยชน์จากไม้ป่าชายเลน ส่วนใหญ่จะใช้ประโยชน์เพื่อเป็นแนวกำบังลมพายุให้กับบ้านเรือนมากที่สุด เนื่องจากชาวบ้านส่วนใหญ่ตั้งบ้านเรือนอยู่ริมน้ำ และมีความเชื่อว่าเมื่อมีพายุลมแรงหากมีต้นไม้จะช่วยบรรเทาและลดความรุนแรงของพายุได้

รวมถึงป้องกันการพังทลายของดินริมตลิ่งได้ทำให้บ้านเรือนไม่พังเสียหาย และการใช้ประโยชน์เพื่อการประกอบอาชีพท่องเที่ยว เนื่องจากปัจจุบันกระแสการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์เป็นที่สนใจแก่นักท่องเที่ยวที่ชื่นชอบธรรมชาติและต้องการความรู้ ทำให้ชาวบ้านเริ่มหันมาประกอบอาชีพเสริมด้านการท่องเที่ยว เช่น ธุรกิจที่พักโฮมสเตย์ รีสอร์ท ธุรกิจนำเที่ยว อาชีพรับจ้างขับเรือ เป็นต้น ชาวบ้านจึงให้ความสำคัญกับการมีป่าชายเลนในพื้นที่มากขึ้นกว่าในอดีต

แนวทางการจัดการการใช้ประโยชน์ในปัจจุบัน นอกจากการกำหนดกฎระเบียบของชุมชนแล้ว สิ่งที่ต้องปรกปรองส่วนท้องถิ่นในฐานะองค์กรที่อยู่ใกล้ชิดประชาชนมากที่สุด ควรให้ความสำคัญกับการถ่ายทอดองค์ความรู้สู่ชุมชนท้องถิ่น อบรมให้ความรู้ กระตุ้นจิตสำนึกและส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในการบริหารจัดการร่วมกับองค์กร ภาครัฐ อันจะเป็นประโยชน์ต่อการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมชุมชนได้อย่างยั่งยืนต่อไป

บรรณานุกรม

- กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง. (2550). รายงานสถานการณ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม: ข้อมูลสารสนเทศภูมิศาสตร์ด้านป่าชายเลน. กรุงเทพฯ: ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- องค์การบริหารส่วนตำบลคลองโคน. (2550). แผนพัฒนาสามปี (2550-2552) สมุทรสงคราม: องค์การบริหารส่วนตำบลคลองโคน อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสงคราม. สมุทรสงคราม: องค์การบริหารส่วนตำบลคลองโคน.